
Богдан Панкевич

Подорож на Афон

Подорожні нотатки
та роздуми паломника

Харків
«ФОЛІО»
2013

Атос (Афон, Свята Гора, Агіон Орос) — півострів на північному сході Греції, присвячена Богородиці земля, на якій православні монахи вже багато століть утримують статус чернечої республіки.

1. ПЕРЕДІСТОРІЯ

Раніше про Афон я знав лише як про місце перебування свого земляка, православного ченця та письменника Івана Вишенського. А також у Києво-Печерській лаврі випадково довідався, що її засновник, святий Антоній, прибув до Києва на початку XI століття з Афону.

2007 року ми з дружиною планували відзначити 30-річчя спільного життя. Вона вже давно мріяла побачити Грецію, тому ми вирішили поїхати відпочивати в якесь історичне місце, куди легко можна добратися восени, і вибрали острів Егіна поблизу Афін. Оскільки ювілейна дата припадала на середину жовтня, то завдяки Інтернету вдалося самому спланувати подорож набагато дешевше від пропозицій туристичних агентств. Знайомий станіславський історик, письменник та знавець релігій планував приєднатися до нас зі своїми друзями. Він, пропонуючи різні ідеї для подорожі, також сказав: «Як уже там будемо, то цікаво було б також відвідати Афон».

Письменники — люди творчі, свої плани постійно змінюють: отже, ми поїхали з дружиною самі. А вже у Греції наївно поцікавилися: чи існують якісь екскурсії на Афон? Молодий господар нашого готелю пояснив, що його батько багато разів там бував, але це не місце для екскурсій. Щоб потрапити на півострів, який ще називають Святою горою, потрібно заздалегідь отримати дозвіл у спеціальному офісі, а жінок туди взагалі не допускають. Також він зазначив, що після паломництва на Атос (саме так автентично звучить грецька назва) його батько дуже позитивно змінюється, і він сам обов'язково колись туди поїде.

Пізнавши краще особливості релігійної культури греків і відвідавши з дружиною багато святих місць острова Егіна, я почав

щораз більше цікавитися Атосом. Мене заінтригувало, що це за таке особливе місце, куди так важко потрапити? Повернувшись до Львова, розшукав багато корисної інформації в Інтернеті, але в книгарнях про Атос не знайшов майже нічого — лише декілька тоненьких книжечок на цю тематику. Після Різдва, відповідно до інформації, почерпнутої знов-таки з Інтернету, зателефонував до офісу Святої Гори в Салоніках, плануючи отримати дозвіл на відвідини Атосу навесні, наприкінці Великого Посту.

Мене чекала невдача — виявилось, що передпасхальний час є дуже популярним і потрібно було зголоситися щонайменше за п'ять-шість місяців до запланованої мною дати. Трохи подумавши, я вирішив спланувати поїздку на осінь — в такий час менше охочих, тому в монастирях буде легше знайти місце для нічлігу. Водночас відзначу на Атосі й свій день народження. Після Великодня зателефонував ще раз, але це знову виявилось запізно — вільне місце для запису було лише на наступний тиждень від запланованої мною дати. Я відразу погодився, щоб не втратити цього шансу. Процедура замовлення дуже проста — записали прізвище і попросили надіслати факсом копію першої сторінки паспорта, а потім підтвердити свій приїзд, подзвонивши за два тижні до поїздки. Благо, що необхідна шенгенська віза у мене була.

Відразу повідомив друзів з Івано-Франківська про можливий час поїздки, але вони вже запланували подорож до Індії і Тибету. Отже, поїду сам — може, це і на краще. Весь відведений на паломництво час буду використовувати максимально інтенсивно, щоб побачити якнайбільше монастирів, а також поставитися помолитися на вершині Святої Гори.

Наступні місяці я намагався дізнатись якнайбільше про Атос, читав книжки і подорожні нотатки паломників із різних країн в Інтернеті. Коли їдеш сам, слід добре підготуватися. Детальної карти ніде не знайшов, але намагався спланувати маршрут так, щоб устигнути якнайбільше побачити протягом шести днів перебування. Офіційно кожному паломнику дозволяють перебувати на Атосі чотири дні, але я знав, що уже на місці можна цей дозвіл продовжити. За три тижні перед відльотом підтвердив офісові Святої Гори у Салоніках своє прибуття і зателефонував до головного монастиря «Велика Лавра»

з проханням про нічліг у них, а також у приналежному їм скиті Святої Анни. Але почув, що в жовтні людей тут небагато й самотній паломник завжди знайде місце, — там навіть не захотіли записувати мого прізвища. Тому в інші монастирі, де планував залишатися на нічліг, я вже не намагався дзвонити.

Подорож мені вдалася. Я отримав велику користь і задоволення, яке намагаюся розділити із якнайширшим колом осіб. Описуючи подорож, подаю також деяку практичну інформацію про розклади руху транспорту, ціни та про денний розпорядок монастирів. Якщо від часу мого перебування щось і змінилося, то незначною мірою.

Своїми подорожніми нотатками прагну зацікавити читачів і запропонувати їм здійснити паломництво на Атос — унікальну чернечу республіку на Святій Землі Богородиці.

2. ДОРОГА

Моя подорож розпочалася зі Львова у суботу 25 жовтня 2008 року.

Сівши вдосвіта у таксі, я почав складати своєрідний тест на планування й організацію подорожі, здійснених на підставі отриманої з Інтернету інформації.

Сонний Львівський аеропорт виглядав навіть симпатично, бо вдень він ущерть заповнений людьми, що зустрічали чи проводжали своїх близьких. Тоді існував лише старий термінал, у якому постійно бракувало місця у фойє головного залу, а іноземці, виходячи після митного контролю, отримували шок від величезного щільного натовпу.

За допомогою компанії «Карпатеїр» можна було долетіти зі Львова до Салонік через румунське місто Тімішоара. Рейси з Києва чи Будапешта виявилися дорожчими, і треба було ще до тих міст добиратися. В літні місяці була можливість скористатися низькобюджетними рейсами із сусідніх країн, але в період туристичного несезону вони до Салонік уже не літали. Свій квиток я забронював одразу після погодження дати при-

буття на Атос — щоб мати певність щодо квитка й отримати знижку. Моїй слов'янській натурі було трохи тривожно — не звикли ми планувати точну дату поїздки майже за півроку наперед. Більш звичним для нас є спонтанний сценарій, однак специфіка відвідин Атоса вимагає точно зафіксувати дату в'їзду на півострів, а всі інші параметри подорожі вже підлаштовувати до неї.

Отже, вилетівши о 6.45 зі Львова, вже о 10.00 ми прибули у значно тепліші Салоніки; навіть годинника не треба було переводити — у Греції, Румунії та Україні той самий часовий пояс.

Салоніки (Тессалоніки, біблійна Солунь) — друге за величиною місто Греції, розташоване між морем і пасмом гір. Аеропорт значно віддалений від центру, літаки сідають з боку моря відразу на берег. Навіть планували насипати в морі довгий штучний мис, щоб по ньому продовжити ще на кілометр злітну смугу.

Греція — це типова південна Європа, де вас може «конкретно трафити» від їхньої неконкретності. Наприклад, на карті Салонік було позначено декілька вулиць із назвою Kifisiast у різних кінцях міста, але зрозуміло, що потрібна мені автостанція «КТЕЛ Халкідікі» була розташована лише на одній із них. У залі прильотів у аеропорту зі здивуванням не побачив жодного сервісу, окрім примітивного кафе та офісу оренди автомобілів. Не було ні кіосків з напоями, картами міста й автобусними квитками, ні інформаційної довідки, ні камери зберігання. Дивно, бо аеропорт було повністю реконструйовано до Олімпіади 2004 року, і Салоніки — важливий туристичний та діловий центр Греції.

3. САЛОНІКИ

Це класичне балканське місто, дуже щільно забудоване. Старовинним руїнам і храмам жадібні сучасники залишили мінімум простору, зовсім не дбаючи про те, як ці архітектурні цінності виглядають в оточенні багатоповерхових, неестетичних житлових будинків. Доповнюють пейзаж поодинокі купи

сміття чи мотлоху, хаос вивісок і реклами та неймовірно щільно припарковані автомобілі (навіть у зонах перехресть). Словом — звичний південний міський пейзаж.

До туристів солуняни ставляться приязно, багато хто трохи розуміє англійську. Але їхні поради і вказівки часто уривчасті, неточні. Приємний виняток — водії автобусів, котрі дають гарні пояснення англійською.

Місто заробляє на туристах, але їх не балує. Написи майже всюди лише грецькою мовою. Правда, назви вулиць та вказівники дублюються латинкою. Однак коло храмів та архітектурних пам'яток — усе лише по-грецьки і жодної інформації англійською щодо віку чи значення споруди. Можливо, підприємливі греки таким чином спонукають зацікавлених іноземців купувати путівники, але ж і вони продаються далеко не всюди.

Із Салонік я поїхав ввечері геть. По великих приготуваннях у головному храмі міста — церкві Святого Дмитра Солунського — я зрозумів, що греки вже відзначають релігійні свята за григоріанським календарем і «празник на Дмитра» у них буде, власне, завтра. Поблизу храму прогулювалося багато священиків та єпископів — ймовірно, приїхали на свято. На вулицях, незважаючи на осінню пору, було ще досить багато туристів. Напевно, дешевого нічлігу не знайду (інформація про вільні місця у хостелах, отримана з Інтернету перед відльотом, була не дуже обнадійливою), та й передсвяткова суєта мене не дуже приваблювала.

Отже, після прильоту і виходу з аеропорту я, керуючись інтуїцією, поїхав не на автостанцію, а на залізничний вокзал. Там за два євро можна було залишити свій важкий наплічник на 8 годин у досить місткій автоматичній камері зберігання, а також купити карту міста й автобусні квитки. Як потім виявилось, на автостанції такої можливості немає — вона знаходиться аж на окраїні міста, і сервіс там дуже бідний. Перший автобусний квиток, щоб виїхати з аеропорту, я отримав у подарунок від жінки, котрій допоміг з важким багажем. Дуже корисний подарунок, бо євро-монет я не мав і, відповідно, не зміг би придбати квиток в автоматичній касі автобуса.

ЗМІСТ

1. Передісторія	3
2. Дорога	5
3. Салоніки	6
4. Уранополіс	10
5. На Святу Землю	21
6. Свята гора — Агіон Орос	30
7. Велика лавра	43
8. Іверон	51
9. Пантократор і скит Святого Іллі	67
10. Есфігмен	86
11. Хіландар	104
12. Келія Святого Антонія Печерського	113
13. Про мусульман	115
14. Прощання з Атосом	120
15. Повернення. Українські місця Атосу	124
ДОДАТКИ	141